

volumen 1 broj 1 januar-jun, 2026.

str. 24-34

HORTIMAG

Publikacija Instituta za hortikulturu (UNIBL)

<https://inhortbl.org/>

STRUČNI ČLANAK

Analiza voćarske proizvodnje u Republici Srpskoj

prof. dr Boris Pašalić

Analiza voćarske proizvodnje u Republici Srpskoj

prof. dr Boris Pašalić

Analiza voćarske proizvodnje u Republici Srpskoj predstavlja veliki izazov, prvenstveno zbog oskudnih i kontradiktornih podataka vezanih za površine pod voćnjacima, te proizvedene i otkupljene količine voća. U ovom radu, korišteni su podaci Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske, Federalnog zavoda za statistiku, Agencije za agrarna plaćanja Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, te Uprave za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine. Obradom i komparacijom dostupnih podataka, moguće je steći širu sliku o domaćem voćarstvu, uočiti najvažnije probleme i predložiti mjere za unapređenje sektora.

POVRŠINE POD VOĆNJACIMA U REPUBLICI SRPSKOJ

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske iz 2025. godine (Očekivani prinosi važnijih usjeva, voća i vinograda, Godišnje saopštenje 2025), u Republici Srpskoj

nalazi se 4.705 ha intenzivnih zasada šljive, 2.596 ha jabuke, 992 ha kruške, 130 ha maline, 79 ha trešnje i 150 ha višnje (ukupno 8.652 ha intenzivnih zasada).

Ako se uzme u obzir podatak da je 2019. godine, u Registru poljoprivrednih gazdinstava Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, bilo evidentirano ukupno oko 9.000 ha pod voćem, te procjenu da manji broj proizvođača nije upisan u navedeni registar, a bavi se voćarstvom, možemo procijeniti da ukupne površine pod intenzivnim ili poluintenzivnim voćnjacima u Republici Srpskoj nisu veće od 10.000 ha.

U Statističkom godišnjaku Republike Srpske za 2025. godinu dati su podaci o površinama pod najvažnijim voćnim vrstama u Republici Srpskoj za period 2018-2024. god. (tabela 1). S obzirom da se ne naglašava stepen intenzivnosti, može se pretpostaviti da se ovde radi o ukupnim površinama pod voćem, pri čemu dominiraju zapušteni i ekstenzivni zasadi, koji ne doprinose

značajnije ukupnoj domaćoj proizvodnji. U tabeli treba uočiti značajan pad ukupnih površina pod voćnjacima, što je posebno izraženo kod šljive i maline zadnjih nekoliko godina.

Podaci o površinama pod voćem u Federaciji BiH nisu dostupni. Federalni zavod za statistiku vodi podatke o broju voćnih stabala i prinosima, ali ne i o površinama pod zasadima. Prema procjenama, koje su dostupne u stručnim i naučnim publikacijama, u FBiH se šljiva gaji na oko 16.500 ha, jabuka zauzima 7.500 ha, kruška 2.500 ha, malina 5.500 ha, trešnja i višnja 2.000 ha, vinova loza 4.100 ha itd. (ukupno oko 45.000 ha pod voćnjacima i vinogradima u FBiH).

Tabela 1. Površine pod zasadima (ha) najvažnijih voćnih vrsta u Republici Srpskoj (2018-2024).

voćna vrsta/god.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
jabuka	5.489	5.501	6.077	6.198	5.476	5.079	4.909
kruška	2.937	2.672	3.071	2.826	2.383	2.315	2.205
trešnja	433	405	427	420	406	380	491
višnja	249	286	247	302	460	264	323
šljiva	21.575	20.653	22.366	20.455	16.320	12.956	12.211
malina	1.388	1.367	785	425	187	181	170
grožđe	527	484	673	604	624	609	647
Ukupno	32.598	31.368	33.646	31.230	25.856	21.784	20.956

izvor: Republički zavod za statistiku Republike Srpske

3 t/ha). Ukoliko se analiziraju statistički podaci o intenzivnim voćnjacima, moguće je procijeniti prosječne prinose jabuke na oko 16 t/ha, kruške 8 t/ha i šljive 3 t/ha. Poređenja radi, RO Plantaže, Bosanska Gradiška, koje su imale 1.100 ha pod voćnjacima prije ratnih sukoba u BiH, ostvarivale su prosječne prinose jabuke od 45 t/ha, kruške 30 t/ha, breskve 18 t/ha, šljive 23 t/ha itd. Naravno, u

PROIZVODNJA I OTKUP VOĆA U REPUBLICI SRPSKOJ

Proizvodnja najvažnijih voćnih vrsta u Republici Srpskoj, u periodu 2018-2024. god, data je u tabeli 2, odnosno grafikonu 1 i bazira se na podacima Republičkog zavoda za statistiku.

Pregledom podataka iz tabele 2, odnosno grafikona 1, vidimo da u Republici Srpskoj dominira proizvodnja jabuke, izuzev 2018. i 2022. godine, kada je proizvedeno više šljive od jabuke. Prosječni prinosi tri najvažnije voćarske kulture su veoma niski, ukoliko se stavi u odnos prosječna proizvodnja data u tabeli 2 i površine pod voćnjacima u tabeli 1 (jabuka oko 8 t/ha, kruška 5 t/ha i šljiva

pojednim voćnjacima danas se ostvaruju i daleko veći prinosi od navedenih prosjeka.

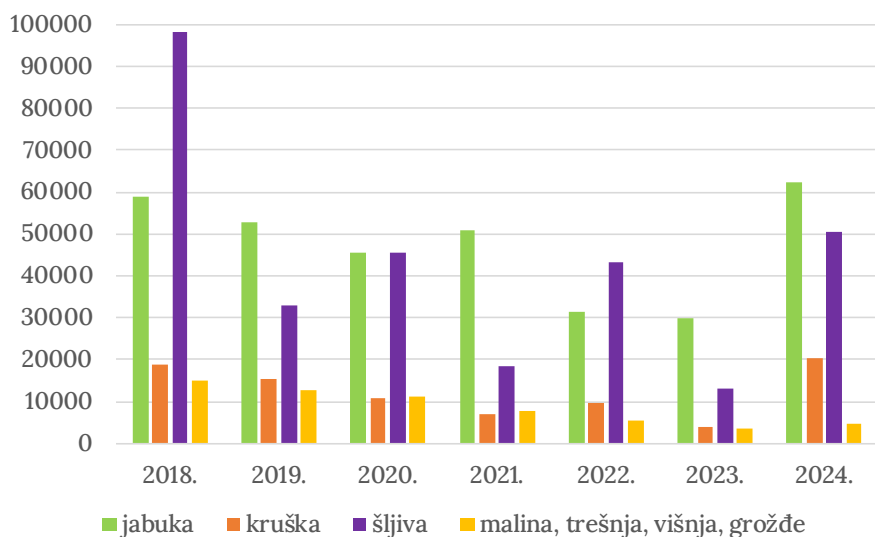
Ukupna godišnja proizvodnja navedenih voćnih vrsta u zadnjih sedam godina kretala se u rasponu od 50.000 do 200.000 tona, zavisno od sezone (tabela 2).

Federalni zavod za statistiku je u svojim saopštenjima iz oktobra 2025, odnosno januara

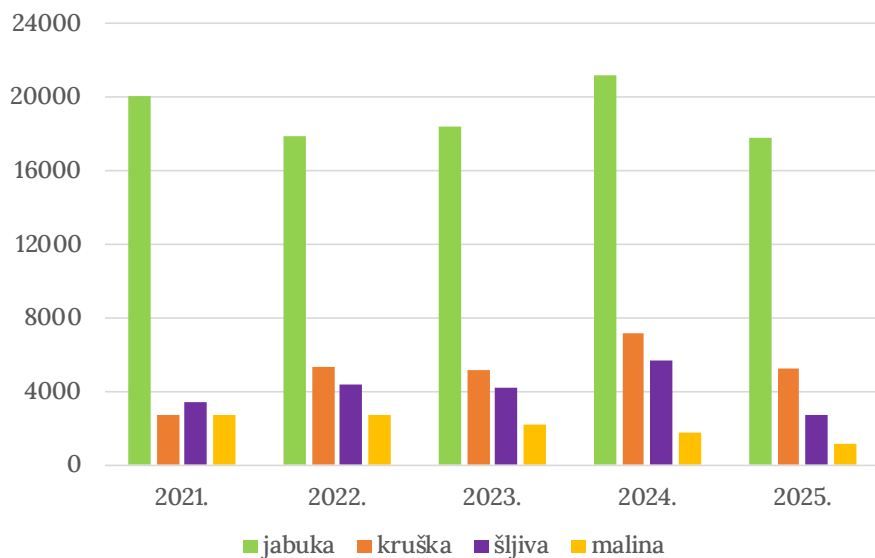
Tabela 2. Proizvodnja najvažnijih voćnih vrsta (t) u Republici Srpskoj u periodu 2018-2024. god.

god./ vrsta	jabuka	kruška	šljiva	malina	trešnja	višnja	grožđe	ukupno/god.
2018.	58.992	18.687	98.051	9.967	1.083	1.055	2.934	190.769
2019.	52.833	15.573	33.119	8.748	649	536	2.798	114.256
2020.	45.405	10.664	45.548	5.585	692	873	3.888	112.655
2021.	50.933	6.902	18.577	1.355	3.198	579	2.475	84.019
2022.	31.530	9.479	43.362	1.250	1.177	318	2.683	89.799
2023.	29.733	3.984	13.248	609	154	364	2.306	50.398
2024.	62.459	20.156	50.524	1.034	576	383	2.608	137.740
Ukupno	331.885	85.445	302.429	28.548	7.529	4.108	19.692	

izvor: Republički zavod za statistiku Republike Srpske

Grafikon 1. Grafički prikaz proizvodnje najvažnijih voćnih vrsta (t) u Republici Srpskoj u periodu 2018-2024. god.
(izvor: Republički zavod za statistiku Republike Srpske)

Grafikon 2. Otkupljene količine voća (t) u Republici Srpskoj u periodu 2021-2025.
(izvor: Agencija za agrarna plaćanja Republike Srpske)

Tabela 3. Otkupljene količine voća (t) u Republici Srpskoj u periodu 2021-2025.

god.	jabuka	kruška	šljiva	malina
2021.	20.013	2.711	3.382	2.739
2022.	17.901	5.360	4.331	2.744
2023.	18.413	5.131	4.157	2.224
2024.	21.186	7.127	5.750	1.800
2025.	17.780	5.200	2.706	1.169

izvor: Agencija za agrarna plaćanja Republike Srpske

2026. godine, dao podatke o proizvedenim količinama najvažnijih voćnih vrsta u Federaciji BiH za 2025. godinu. Proizvedeno je oko 38.000 t jabuke, 36.000 t šljive, 13.000 t kruške, 5.500 t breskve, 3.500 t trešnje itd. U istim dokumentima, navedeno je da su prosječni prinosi jabuke 10,5 t/ha, šljive 6 t/ha, kruške 9,4 t/ha itd.

U tabeli 3, odnosno grafikonu 2, dati su podaci o otkupljenim količinama plodova najvažnijih voćnih vrsta u zadnjih 5 godina u Republici Srpskoj. Podaci su preuzeti iz Agencije za agrarna plaćanja, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske. Slično kao kod proizvedenih količina, otkupljene količine voća variraju iz godine u godinu, zavisno od brojnih faktora. Trend stalnog smanjenja otkupljenih količina uočljiv je kod maline. Od ukupno premiranih 14 voćnih vrsta, jabuka, kruška i šljiva učestvuju sa 87% u ukupnom otkupu i premiranju (jabuka 58%, kruška 16% i šljiva 13%). Od preostalih voćnih vrsta, otkupljuju se značajnije količine grožđa i maline, a udio 9 ostalih vrsta je minimalan.

Ukoliko se podaci o proizvedenim količinama najvažnijih voćnih vrsta (tabela 2) stave u odnos sa otkupljenim količinama (tabela 3), moguće je dobiti procentualni udio otkupa u odnosu na proizvodnju (tabela 4).

Procentualni odnos otkupljenog voća u odnosu na proizvedeno varira od realnih 10% pa do nemogućih 365% (crvenom bojom u tabeli su označeni nerealni procenti - otkupljeno više nego što je proizvedeno). Naime, podaci o otkupljenom voću se baziraju na dosta pouzdanim informacijama Agencije za agrarna plaćanja, koja podstičaje isplaćuje na bazi određene dokumentacije (otkupni

blokovi, fakture, fiskalni računi i sl.). Istovremeno, značajne količine voća se prodaju na kućnom pragu ili na lokalnim tržnicama, pri čemu se ovaj promet ne evidentira (plaćanje se vrši u gotovini) i za ove količine voća se ne isplaćuju podsticaji. Procentualni udio direktno prodatog u odnosu na otkupljeno voće je jako teško utvrditi. Tome treba dodati i određene količine plodova koji se prerade na farmi i plasiraju na tržište kao voćne preradevine ili potroše u domaćinstvu. Sa druge strane, podaci Republičkog zavoda za statistiku su, po pitanju voćarske proizvodnje, diskutabilni i

moraju se uzeti sa određenom rezervom, iako se radi o službenim podacima. To se najbolje vidi kod proizvodnje maline (tabela 4), gdje je očigledno da su podaci o ukupnoj proizvodnji potcijenjeni, jer nije moguće otkupiti više plodova nego što je proizvedeno.

Razumljivo, poređenje podataka generisanih u različitim institucijama uvijek nosi rizik pogrešne interpretacije, što i ovde treba uzeti u obzir.

U tabeli 5. prikazani su podaci o ukupnim otkupljenim količinama voća, isplaćenim podsticajima za otkup od strane Agencije za

Tabela 4. Odnos proizvedenih i otkupljenih količina plodova najvažnijih voćnih vrsta (t, %).

god.	proizv.	otkup	%	proizv.	otkup	%	proizv.	otkup	%	proizv.	otkup	%
	jabuka			kruška			šljiva			malina		
2021.	50.933	20.013	39	6.902	2.711	39	18.577	3.382	18	1.355	2.739	202
2022.	31.530	17.901	57	9.479	5.360	57	43.362	4.331	10	1.250	2.744	219
2023.	29.733	18.413	62	3.984	5.131	129	13.248	4.157	31	609	2.224	365
2024.	62.459	21.186	34	20.156	5.200	26	50.524	5.750	11	1.034	1.800	174

izvor: Republički zavod za statistiku Republike Srpske; Agencija za agrarna plaćanja Republike Srpske

Tabela 5. Otkupljene količine voća, isplaćeni podsticaji za otkup i broj proizvođača od kojih je voće otkupljeno u periodu 2021/25. god.

god.	kol. (t)	podsticaj za otkup (KM)	broj proizvođača
2021.	31.443	2.100.000	1.143
2022.	32.295	2.930.000	2.357
2023.	31.593	4.000.000	1.027
2024.	38.185	5.000.000	924
2025.	29.109	4.200.000	724
Ukupno (KM)		18.230.000	

izvor: Agencija za agrarna plaćanja Republike Srpske

agrarne plaćanja i broju proizvođača od kojih je voće otkupljeno u periodu 2021-25. god.

Pregledom podataka u tabeli 5, uočljive su oscilacije po pitanju otkupljenih količina voća, što se može dovesti u vezu sa specifičnostima sezone (pojava mraza, grada, loših vremenskih uslova tokom oplodnje) ali i neadekvatnom tehnologijom uzgoja. Primjetno je značajno povećanje podsticaja po kg otkupljenog voća (ukupno 18,2 miliona KM za navedeni period), ali i smanjenje broja proizvođača od kojih se voće otkupljuje.

U tabeli 6. dati su podaci o dodatne dvije mjere resornog Ministarstva, namijenjene podršci voćarstvu: podizanje novih zasada voća i vinove

Tabela 6. Broj korisnika i iznos podsticaja za proizvođače koji su zasadili novi voćnjak/vinograd i nabavili protivgradnu mrežu i ambalažu u periodu 2021-2025. god.

god.	Podizanje novih voćnjaka i vinograda		Nabavka protivgradnih mreža i box paleta	
	broj korisnika	iznos podsticaja (KM)	broj korisnika	iznos podsticaja (KM)
2021.	50	305.768	16	284.700
2022.	27	219.360	11	95.000
2023.	41	520.200	9	101.000
2024.	40	549.200	25	667.700
2025.	42	681.475	22	1.170.000
Ukupno	200	2.276.003	83	2.318.400

izvor: Agencija za agrarna plaćanja Republike Srpske

loze i nabavka mreža protiv grada i boks paleta za poslednjih 5 godina.

S obzirom da se mjera podrške podizanju novih zasada odnosi na površinu od 1 ha, možemo zaključiti da se u Republici Srpskoj podiže oko 40 ha novih voćnjaka ili vinograda po godini (ukupno 200 ha u zadnjih 5 godina). U istom periodu, protivrgadnu mrežu i ambalažu su nabavila 83 proizvođača.

Evidentan je značajan rast izdvojenih sredstava nadležnog Ministarstva za podršku voćarskoj proizvodnji u zadnjih 5 godina. Zbrajanjem iznosa iz prethodnih tabela, možemo zaključiti da je, u tom periodu, za tri navedene mjere izdvojeno

22,8 miliona KM. Ovome treba dodati značajna sredstva koja voćari dobijaju po osnovu mjera podrške nabavci mehanizacije i opreme, izgradnji hladnjača i postrojenja za preradu voća, sistema za navodnjavanje, osiguranju zasada, nabavci regresiranog goriva i drugim opštim mjerama. Može se otvoriti šira rasprava o tome da li su ova sredstva dovoljna ili ne, ali ne stoji konstatacija da voćarska proizvodnja nije podržana od strane resornog Ministarstva, što se često može čuti u voćarskoj javnosti.

UVOZ I IZVOZ VOĆA IZ REPUBLIKE SRPSKE/BiH

Analizu uvoza i izvoza voća u i iz Republike Srpske nije moguće precizno pratiti, jer Uprava za indirektno oporezivanje BiH evidentira spoljno-trgovinsko poslovanje na nivou cijele države. Zbog toga će se u radu dati podaci za Bosnu i Hercegovinu, iz kojih je moguće utvrditi trendove koji se odnose i na Republiku Srpsku.

Posmatrane su dvije carinske tarifne grupe: 808 (jabuke, kruške i dunje, svježe) i 809 (kajsije, trešnje i višnje, breskve -uključujući nektarine, šljive i divlje šljive, svježe). Tarifne grupe 806 (grožđe, svježe ili suho) i 810 (ostalo svježe voće), kao i 802, 803, 804 i 805 (odnose se na orašaste plodove i južno voće) nisu obuhvaćene ovom analizom.

Takođe, unutar jedne tarifne grupe, nisu dostupni potpuni podaci o pojedinim vrstama, tako da su praćene količine uvezenog i izvezenog jabučastog (TG 808) i koštičavog voća (TG 809) zbirno po grupama za cijelu BiH.

U tabeli 7 dati su podaci o uvezenim i izvezenim količinama jabučastog voća (TG 808) za period 2010 - 2025. god. za nivo Bosne i Hercegovine. Grafički prikaz dat je u grafikonu 3.

Analizom podataka iz tabele 7, odnosno grafikona 3, vidljive su oscilacije po pitanju uvoza i izvoza jabučastog voća do 2014. godine, a potom značajan rast uvoza i izvoza, koji je dostigao svoj vrhunac 2017. godine. Potom se uočava pad uvezenih i izvezenih količina, pri čemu se minimum dostiže 2023. godine. U zadnjih par godina, uvoz ponovo raste, ali izvoz ne prati taj rast kao u ranijem periodu.

U tabeli 8 dati su nazivi država sa kojima je BiH imala najveći obim robne razmjene jabučastog voća (tri države iz kojih je najviše uvezeno, kao i tri države u koje je najviše izvezeno jabučastog voća).

Podatke navedene u tabelama 7 i 8, odnosno grafikonu 3, treba staviti u kontekst društveno-

Tabela 7./Grafikon 3. Uvoz i izvoz jabučastog voća (TG 808) u i iz BiH u periodu 2010/25. god.

god.	uvoz (t)	izvoz (t)
2010.	23.300	9.300
2011.	16.900	12.700
2012.	29.000	4.200
2013.	24.000	5.300
2014.	30.100	10.000
2015.	39.100	25.300
2016.	38.100	28.900
2017.	50.800	44.700
2018.	33.000	27.300
2019.	38.400	30.200
2020.	26.600	14.100
2021.	25.100	7.800
2022.	25.800	9.300
2023.	24.400	4.700
2024.	29.700	8.800
2025.	31.600	5.300

izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

političkih dešavanja na prostoru Ruske Federacije i Ukrajine. Naime, nakon aneksije Krima (2014. god.), EU uvodi sankcije Ruskoj Federaciji, a potom slijede kontrasankcije pri čemu se zabranjuje uvoz hrane, pa time i svježeg voća, iz EU u Rusiju. Ovim se otvara prilika za reeksport evropskog voća preko zemalja Balkana, uključujući i BiH, prema Rusiji. Naglo raste uvoz jabuke i kruške iz Poljske i izvoz u Rusiju, a kulminacija se dostiže 2017. godine. Rusija je zbog očiglednog reeksporta, u tri navrata zabranjivala i dozvoljavala izvoz voća iz BiH

Tabela 8. Države sa kojima je BiH imala najveći obim robne razmjene jabučastog voća u periodu 2010 – 2025. god. (prve tri države prema uvezenim, odnosno izvezenim količinama voća TG 808).

država uvoza u BiH (redosljed po obimu uvoza)				država izvoza iz BiH (redosljed po obimu izvoza)			
god.	1.	2.	3.	god.	1.	2.	3.
2010.	Slovenija	Hrvatska	Italija	2010.	Srbija	Rusija	Hrvatska
2011.	Slovenija	Hrvatska	Italija	2011.	Srbija	Hrvatska	Rusija
2012.	Slovenija	S.Makedonija	Italija	2012.	Srbija	Hrvatska	Slovenija
2013.	S.Makedonija	Poljska	Italija	2013.	Srbija	Danska	Hrvatska
2014.	Italija	Hrvatska	Poljska	2014.	Srbija	Rusija	Rumunija
2015.	Poljska	Italija	Austrija	2015.	Rusija	Srbija	Mađarska
2016.	Poljska	Italija	Belgija	2016.	Rusija	Srbija	Slovenija
2017.	Poljska	Italija	Holandija	2017.	Rusija	Danska	Slovenija
2018.	Poljska	Holandija	Srbija	2018.	Rusija	Srbija	Slovenija
2019.	Poljska	Srbija	Austrija	2019.	Rusija	Mađarska	Crna Gora
2020.	Poljska	Italija	Holandija	2020.	Rusija	Crna Gora	Slovenija
2021.	Poljska	Srbija	Italija	2021.	Rusija	Hrvatska	Crna Gora
2022.	Poljska	Srbija	Italija	2022.	Rusija	Crna Gora	Slovenija
2023.	Srbija	Poljska	S.Makedonija	2023.	Crna Gora	Hrvatska	Slovenija
2024.	Srbija	Poljska	S.Makedonija	2024.	Crna Gora	Hrvatska	Slovenija
2025.	Poljska	Italija	Srbija	2025.	Crna Gora	Hrvatska	Slovenija

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

Tabela 9./Grafikon 4. Uvoz i izvoz koštičavog voća (TG 809) u i iz BiH u periodu 2010/25. god.

(2016, 2018. i 2021. godine), što je dovelo do postepenog smanjenja reeksporta nakon 2017. godine. Početkom sukoba u Ukrajini 2022. godine, zaustavlja se ovaj proces, prvenstveno zbog većeg rizika i troškova transporta voća iz BiH u Rusiju. Spoljnotrgovinska razmjena jabučastog voća prije 2014. i nakon 2022. godine, odvija se uglavnom između država regiona (države bivše SFRJ, Italija i Poljska).

Zanimljivo je da u zadnje tri godine raste uvoz jabučastog voća u BiH, ali izvoz ne prati taj rast, odnosno sve veće količine ovog voća

god.	uvoz (t)	izvoz (t)
2010.	6.236	6.847
2011.	6.841	6.245
2012.	7.821	6.468
2013.	5.881	11.934
2014.	7.818	5.013
2015.	7.718	6.103
2016.	10.100	6.818
2017.	14.139	9.141
2018.	10.316	5.383
2019.	17.134	8.179
2020.	15.831	6.378
2021.	13.576	6.373
2022.	17.797	6.958
2023.	15.747	4.736
2024.	13.228	7.368
2025.	9.301	1.672

izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

Tabela 10. Države sa kojima je BiH imala najveći obim robne razmjene koštičavog voća u periodu 2010 – 2025. god. (prve tri države prema uvezenim, odnosno izvezenim količinama voća TG 809).

država uvoza u BiH (redosljed po obimu uvoza)				država izvoza iz BiH (redosljed po obimu izvoza)			
god.	1.	2.	3.	god.	1.	2.	3.
2010.	Srbija	Italija	Španija	2010.	Danska	Rusija	Hrvatska
2011.	Srbija	Italija	Španija	2011.	Rusija	Danska	Hrvatska
2012.	Italija	Srbija	S.Makedonija	2012.	Danska	Hrvatska	Rusija
2013.	Srbija	Italija	S.Makedonija	2013.	Danska	Austrija	Slovenija
2014.	Italija	Srbija	Grčka	2014.	Danska	Rusija	Hrvatska
2015.	Srbija	Italija	Grčka	2015.	Danska	Rusija	Slovenija
2016.	Srbija	Italija	Grčka	2016.	Danska	Rusija	Slovenija
2017.	Srbija	Italija	Grčka	2017.	Danska	Rusija	Slovenija
2018.	Srbija	Italija	Grčka	2018.	Danska	Slovenija	Rusija
2019.	Srbija	Italija	Grčka	2019.	Danska	Rusija	Slovenija
2020.	Srbija	Grčka	Italija	2020.	Danska	Slovenija	Austrija
2021.	Srbija	Italija	S.Makedonija	2021.	Danska	Slovenija	Austrija
2022.	Srbija	Italija	S.Makedonija	2022.	Danska	Hrvatska	Slovenija
2023.	Srbija	S.Makedonija	Italija	2023.	Danska	Austrija	Slovenija
2024.	Srbija	Turska	Grčka	2024.	Danska	Hrvatska	Austrija
2025.	Srbija	Moldavija	Italija	2025.	Danska	Hrvatska	Austrija

Izvor: Uprava za indirektno oporezivanje BiH

ostaju u zemlji, što može biti indikacija smanjene domaće proizvodnje, ali i većeg udjela voća u ishrani stanovništva.

Kada je u pitanju TG 809, odnosno koštičavo voće, podaci o uvezenim i izvezenim količinama za period 2010 – 2025. god., za nivo Bosne i Hercegovine, dati su u tabeli 9, odnosno grafikonu 4. Evidentne su značajne oscilacije po pitanju uvezenih i izvezenih količina, pri čemu povećan uvoz uglavnom prati i povećan izvoz (osim 2013. godine kada je izvezeno duplo više koštičavog voća nego što je uvezeno).

U tabeli 10 dati su nazivi država sa kojima je BiH imala najveći obim robne razmjene koštičavog voća. Treba primijetiti da se najveće količine ovog voća uvoze iz Srbije i Italije, a izvoze u Dansku.

Na osnovu prethodnih informacija, možemo konstatovati sledeće:

- * Prema službenim statističkim podacima, ukupne površine pod najvažnijim voćnim vrstama u Republici Srpskoj se smanjuju u zadnjih 7 godina (2018. god. su iznosile 32.598 ha, a 2024. god. 20.956 ha);
- * Od ovih površina, procjenjuje se da se pod intenzivnim i poluintenzivnim voćnjacima nalazi maksimalno 10.000 ha;
- * Procijenjeni prosječni prinosi najvažnijih voćarskih kultura su izuzetno niski (jabuka oko 16 t/ha, kruška 8 t/ha i šljiva 3 t/ha);
- * Iako u strukturi površina pod voćnjacima dominira šljiva, službeni podaci navode da

u ukupnoj proizvodnji voća u zadnjih sedam godina dominira jabuka, sa izuzetkom 2018. i 2022. god., kada je proizvedeno više šljive od jabuke;

- * Ukupna godišnja proizvodnja sedam najvažnijih voćnih vrsta u Republici Srpskoj kreće se u rasponu od 50.000 do 200.000 t, zavisno od godine;
- * Od ukupne godišnje proizvodnje, legalno se otkupi od 30.000 do 40.000 t voća, dok se ostatak direktno prodaje na kućnom pragu ili tržnicama za gotovinu ili se preradi na gazdinstvu. U ukupnom otkupu, 87% količina se odnosi na jabuku, krušku i šljivu;
- * Broj proizvođača od kojih se voće otkupljuje se smanjuje u zadnjih 5 godina (2021. god. ih je bilo 1.143, a 2025. god. 724);
- * U Republici Srpskoj je u zadnjih pet godina podignuto 200 ha novih zasada voća/vinograda (oko 40 ha godišnje);
- * Sredstva Vlade Republike Srpske, za podršku voćarskoj proizvodnji, se povećavaju u poslednjih pet godina;
- * Spoljno-trgovinska razmjena voća je praćena na nivou BiH u zadnjih 15 godina i karakteriše je visok stepen reeksporta, odnosno uvoza voća radi daljeg izvoza, posebno kod jabučastog voća;
- * BiH trguje voćem uglavnom sa zemljama bivše Jugoslavije, zemljama EU, zatim sa Turskom i Rusijom.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Analiza voćarskog sektora Republike Srpske, koja je bazirana na dostupnim službenim podacima, ukazuje na teško stanje u ovoj proizvodnji. Smanjenje površina pod voćem i broja proizvođača koji učestvuju u otkupu, govori da sve više njih napušta proizvodnju. Podizanje novih zasada ne može kompenzovati ovaj gubitak.

Jedan od osnovnih razloga za ovakvo stanje je nedostatak znanja i pogrešna primjena agrotehničkih i pomotehničkih zahvata u voćarstvu i vinogradarstvu. Situaciju dodatno komplikuje širenje neznanja putem društvenih mreža, koje su preplavljene savjetima raznih "stručnjaka", čija primjena često dovodi do pogrešnih agro- i pomotehničkih tretmana, za čiju korekciju su potrebne godine ili ih je nemoguće popraviti.

Nadalje, velike oscilacije u ukupnoj godišnjoj proizvodnji ukazuju na nedostatak sistema za navodnjavanje, zaštitu od mraza i grada, tako da proizvodnja zavisi od vremenskih prilika i u povoljnim godinama postižu se dobri, a u nepovoljnim godinama loši proizvodni rezultati. Proizvođači nabavku navedenih sistema doživljavaju kao trošak, a ne investiciju i nerado se upuštaju u tu aktivnost, nadajući se povoljnoj sezoni bez vremenskih nepogoda. Paketi osiguranja u voćarstvu su neadekvatni i ne pokrivaju najvažnije rizike u ovom sektoru.

Vremenske nepogode, kao posljedica klimatskih promjena, izazivaju sve veće štete u voćarskoj proizvodnji. U pojedinim voćarskim regijama, pojava mraza, grada, nepovoljnih uslova za oplodnju i suše, dešava se tokom nekoliko uzastopnih godina, čime često u potpunosti izostaje plodonošenje u dužem vremenskom periodu, nakon čega voćari zapuštaju ili krče voćnjake.

Prosječni prinosi su izuzetno niski, iako postoje i zasadi u kojima se ostvaruju odlični prinosi uz primjenu savremene agrotehnike i sistema zaštite od vremenskih nepogoda, čime se obezbjeđuje kontinuirano i stabilno plodonošenje.

Paralelno sa smanjenjem domaće proizvodnje, povećava se uvoz voća, a smanjuje izvoz (uz određene oscilacije između pojedinih godina). Domaćim distributerima voća je omogućeno da nabavljaju kvalitetno voće po povoljnim cijenama na stranom tržištu i distribuiraju ga unutar BiH. Sa druge strane, domaći proizvođači ne posjeduju dovoljno skladišnih kapaciteta u kojima bi čuvali plodove do postizanja povoljnih cijena, te su prinuđeni da ih plasiraju na tržište neposredno nakon berbe po niskim cijenama. Izdvajanja nadležnih Vladinih institucija se povećavaju u zadnjih nekoliko godina, ali se efekti tih mjera ne vide u proizvodnji.

PRIJEDLOG MJERA ZA OPORAVAK VOĆARSKOG SEKTORA REPUBLIKE SRPSKE

Kako bi se situacija u voćarstvu Republike Srpske stabilizovala, a potom i poboljšala, neophodno je preduzeti niz mjera. U ovom radu će biti taksativno predložene najvažnije mjere za oporavak voćarstva, bez njihove detaljne razrade. Razrada predloženih mjera treba da bude rezultat međusobne saradnje i usaglašavanja najvažnijih subjekata koji učestvuju u voćarskom sektoru Republike Srpske.

1. INSTITUCIONALNO-ADMINISTRATIVNE MJERE:

- * donošenje Programa oporavka voćarstva Republike Srpske od strane MPŠiV RS;
- * prilagođavanje zakonske regulative novim trendovima u voćarstvu i vinogradarstvu, izrada podzakonskih akata, smjernica, standarda i sl;
- * formiranje registra voćnjaka i vinograda Republike Srpske (javna savjetodavna služba može u relativno kratkom roku da evidentira voćne i lozne zasade, kako bi smo konačno znali koliko imamo intenzivnih, poluintenzivnih i

ekstenzivnih zasada i gdje se oni nalaze);

- * rejonizacija voćarsko-vinogradarske proizvodnje RS;
- * snažnija podrška institucijama koje se bave predviđanjem i najavom vremenskih nepogoda i napada štetnika (Republički HM zavod, Izvještajno-prognozna služba) i zaštitom stanovništva i dobara (Protivgradna preventiva, Civilna zaštita);
- * formiranje Instituta za šljivu, koji bi se detaljnije bavio našom najvažnijom voćarskom vrstom – šljivom, posebno sakupljanjem, kolekcionisanjem i komercijalizacijom autohtonih genotipova namijenjenih za proizvodnju destilata i drugih preradevina;
- * jačanje laboratorija za kontrolu kvaliteta voća/grožđa i sadnog materijala;
- * proizvodnja kvalitetnih i zdravih sadnica i stalna kontrola procesa proizvodnje od strane nadležnih institucija;
- * jačanje javne i privatnih savjetodavnih službi u voćarstvu.

2. MJERE UNAPREĐENJA ZNANJA I VJEŠTINA:

- * osnaživanje naučno-istraživačkog rada u voćarstvu;
- * definisanje održivih sistema gajenja voćaka prilagođenih lokalnim specifičnostima;
- * obavezna izrada stručnog Elaborata u vezi sa prethodnom mjerom, za svaki novopodignuti zasad;
- * bolje uvezivanje i transfer znanja sa naučno-istraživačkih i obrazovnih institucija, preko savjetodavnih službi do proizvođača;
- * snažnija saradnja naučno-istraživačkih i obrazovnih institucija i privrede;
- * podizanje demonstracionih zasada – promocija održivog voćarstva;
- * promocija znanja i borba protiv širenja neznanja i dezinformisanja voćara putem društvenih mreža.

3. MJERE TEHNOLOŠKE MODERNIZACIJE:

- * izgradnja DA hladnjača i savremenih prerađivačkih kapaciteta;
- * implementacija sistema gajenja prilagođenih mehanizovanoj rezidbi i berbi;
- * primjena inovacija u agro- i pomotehnici, novi uzgojni oblici;
- * automatizacija i digitalizacija u voćarstvu – precizno voćarstvo.

4. FINANSIJSKE MJERE:

- * obezbjeđivanje grantova za podizanje novih voćnjaka;
- * snažniji podsticaji za investicije u voćarsku infrastrukturu (sistemi protiv grada, mraza, navodnjavanje, hladnjače, postrojenja za preradu i sl.);
- * dodatna podrška za mlade voćare;
- * obezbjeđivanje povoljnih kreditnih linija prilagođenih ovoj proizvodnji uz učešće Garantnog fonda;
- * prilagođavanje paketa osiguranja dominantnim rizicima u voćarstvu;

5. MJERE PRILAGOĐAVANJA VOĆARSTVA KLIMATSKIM PROMJENAMA:

- * rejonizacija voćarsko-vinogradarske proizvodnje RS, uz uvažavanje aktuelnih scenarija budućih trendova klimatskih promjena na našem području i šire;
- * izbor i uzgoj sorti i podloga koje bolje podnose vremenske nepogode;
- * podizanje protivgradnih mreža, sistema za navodnjavanje i zaštitu od mraza;
- * komercijalizacija autohtonih vrsta i sorti prilagođenih lokalnim uslovima gajenja;
- * kvalitetnije upravljanje vodom i zemljištem u voćnjacima;

* usvajanje uzgojnih oblika prilagođenih izmijenjenim uslovima proizvodnje.

6. MJERE JAČANJA TRŽIŠNE POZICIJE:

- * standardizacija proizvodnje, povećanje prinosa po jedinici površine, unapređenje marketinga u voćarstvu;
- * stimulisanje prerade voća na gazdinstvu, zaštita porijekla proizvoda;
- * udruživanje proizvođača;
- * razvoj agroturizma;
- * kontrola uvoza voća.

Dodatnom razradom, usaglašavanjem i implementacijom predloženih mjera, moguće je zaustaviti negativne trendove u voćarskom sektoru Republike Srpske i stvoriti preduslove za njegov uspješan oporavak. Ovaj rad predstavlja dobru osnovu za izradu Programa oporavka voćarskog sektora Republike Srpske, kao i Strategije razvoja poljoprivrede Republike Srpske u periodu 2027.-2032. god (u dijelu koji se odnosi na voćarsku proizvodnju).

Izvori fotografija:

naslovna - <https://pixabay.com> (autor: adege)

članak - <https://pixabay.com> (autori: Jill Wellington;

EggNukes; Kartashova; Zandy126; Dennis)

prof. dr Boris Pašalić¹

¹Institut za hortikulturu, Poljoprivredni fakultet,
Univerzitet u Banjoj Luci

boris.pasalic@agro.unibl.org

Urednik: prof. dr Miljan Cvetković
Tehnička priprema i dizajn: doc. dr Jelena Davidović Gidas

Izdavač: Institut za hortikulturu, Poljoprivredni fakultet,
Univerzitet u Banjoj Luci